

פ ר ט י כ ל מס. ו/2

מישיבת ועדת חוקה חוק ומשפט

ביום ד', ט' בכסלו, תש"י - 30.11.1949

- נוכחים חברי-הועדה:
- נ. ניר - היו"ר
  - י. בדר
  - ח. בן-אשר
  - י. בריהו
  - ד. בר-רב"ה
  - א. ג' רגורה
  - ז. ורהפטיג
  - ש. כץ
  - י. לם (באיחור)
  - ע. מימון
  - מ. ד. לוינשטיין (באיחור)
  - י. קוסוב
  - י. קליבנוב
  - א. תבורי
  - ח. רובין
- מוזמנים:
- פ. רוזן - שר-המשפטים
  - ת. וילקנפלד - מחלקת החקיקה
  - גב' הנימן - "
  - מ. פיאמנטה - מחרגם לערבית

- נעדרים:
- ע. אסף
  - ב. אידלסון
  - מ. בן-עמי
  - ד. בר-ניר
  - י. הררי
  - ע. ז' בוטינסקי
  - ק. כהנא
  - ש. מיקוניס

הישיבה נפתחה בשעה 09.00.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

דיון על סדר-היום.

היו"ר נ. ניר: החלטנו שישיבה זאת חוקרש לגמר הדיון על חוקת היסוד. הועבר אלינו ע"י הכנסת החוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי, 1944 (תיקון מס' 2); חוק הגנת העולה (שכירות-משנה והארכה); וחוק הגנת החייל (שכירות-משנה והארכה). נוסף לכך, פנה אלי באופן רשמי יו"ר ועדת הכספים בבקשה, שועדת החוקה תקבע מתוכה 4 חברים לוועדת-המשנה של ועדת הכספים,

היו"ר נ. ניר:

שנקבעה לטיפול בחוק נכסי נפקדים.

ע. מימון:

לפני שבועיים הצעתי שהועדה תנסח פה חוק בקשר עם
נשואים מוקדמים. כל דחיה בענין זה גורמת לעובדות
חדשות של נשים נשואות בנוח 12-13. אני מציעה להגביל את גיל הנשואים
לגיל 17. שאה הדבר הזה דחוף מאד בקשר עם עליה התימנים.

שר המשפטים - פ. רוזן: אני מבקש לאפשר לי לענות על השאלה הזאת בשבוע
הבא.

היו"ר נ. ניר: אם אין התנגדות, נעמיד את המעיף הזה על סדר-היום
של ישיבת הועדה בשבוע הבא.

- - - - -

י. בדר:

בקשר עם המצב הידוע לכולנו מן העתונות, אני מציע
שנפתח היום בדיון על חוק ירושלים, ולא נדחה את
הדבר לשבוע הבא. לצערי הגדול, העובדה שעל סמך הצעת ראש-הממשלה נתקבלה
החלטה עקרונית בכנסת שנדון על הענין הזה בוועדה הזאת - כנראה שאין לה כל
השפעה. מגיעות ידיעות שנציגי המדינה והממשלה בלייק-סאכסס - שהם אנשים
מכובדים מאד - מקבלים עליהם התחייבויות סופיות בענין ירושלים. אם ישנה
רצינות בפשרה שקיבלנו באותה ישיבה של הכנסת, יש לפתוח מיד בדיון על בעיית
ירושלים. שמעתי גם מכמה חברים שמצד חברי מפלגת הרוב אין נמיה להצביע כבר
היום בשאלת חוקת הירושלם, ואם כך, אנחנו יכולים לדחות גם את הדיון עצמו.
לאור הצהרותיו של מד שרת בלייק-סאכסס פנינו
ליו"ר הכנסת וביקשנו שיעלה על סדר-היום של הכנסת את בעיית ירושלים.
הרבה יותר נוח היה לו יכולנו לוותר על הדיון הזה במליאה, אבל זה תלוי
כמובן במצב הדיון בוועדת החוקה.

שר המשפטים פ. רוזן:

נדמה לי ששאלת ירושלים היא בעיקרה שאלה פוליטית,
ותמהתי כאשר הענין הועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
על כל פנים, אינני מעלה על הדעת שאפשר לדון על השאלה הזאת בנפרד מועדת
החוץ והבטחון, ובהיעדרו של ב"כ הממשלה המייצג את המחלקה הפוליטית. אני
אינני מוכן בענין זה לייצג את הממשלה. לו אפשר היה לכנס עוד היום את

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
דיון על סדר-היום

רל.

שר המשפטים:

שתי הועדות, אפשר היה לקיים היום את הדיון הזה, אבל אז צריך היה לשחף גם את ב"כ המחלקה הפוליטית.

י. בר-יהודה: זאת היא אחת התוצאות הלא נוחות מהסירוב לקבל חוקה

למדינת ישראל. שאלת ירושלים היא שאלה פוליטית רק

ברגע שהיא נפתרה כשאלת יסוד, אבל יש לה מקום גם בחוקת היסוד.

אני מסכים שנלך בעקבות ועדת הכספים - שמצאה לנכון

לשחף אותנו בדיון על חוק שנמסר לה - ומכיון שהיום ב-11 תתקיים ישיבת

ועדת החוץ והבטחון, נציע לקיים דיון משותף בענין זה. אינני מציע שישיבה

זאת תהיה ממליאת שתי הועדות, אלא 6-7 חברים מועדהנו ומספר דומה מועדת

החוץ והבטחון.

י. בר: אני חושב כי הועדה קשורה בהחלטת המליאה - אינני יודע

באיזו מידה - ועל אחת כמה וכמה כאשר ההחלטה הייתה פרי

של פשרה. זאת היא גם בעיה של אמון הדדי בינינו. אנחנו ויחרנו בזמנו על דיון

בכנסת בענין זה, דבר שהיה קשה מאוד לממשלה, מתוך הנחה שנדון על כך בוועדת

החוקה. עכשיו אני רואה שמתעוררת בעיה חדשה: האם בכלל נדון על שאלת ירושלים?

אני מוכן להסכים להצעת בר-יהודה, כי אין זאת שאלה

עקרונית באיזה הרכב נדון על שאלה זאת, אבל צריך לאחזק להחיל בזה.

אני רוצה להזכיר לחברי הועדה שהחלטה דומה נתקבלה

בירושלים ב-16 לפברואר, בה נאמר כי ועדת החוקה תדון על שאלת ירושלים וחביא

את מסקנותיה לישיבה מיוחדת של הכנסת. מאז עברו שמונה חדשים. אמנם אפשר

לטעון כי באווחה ההחלטה לא צוין כל מועד, אבל הרי אין פירוש הדבר שאפשר לדחות

את הדיון הזה עד ימי המשיח! לכן אני חושב כי גם על הרוב לקבל את הצעת בר-יהודו

י. קוסובי: הדיון הקצר שהיה כאן בשאלת ירושלים מוכיח עד כמה עניני

מסובכים מבחינה אובייקטיבית, ואין דוקא שאלה של

מריבה מפלגתית. (י. בר-יהודה: סבכים צריך לפתור - לשם כך נבחרנו!) נדמה לי

כל אחד מאתנו יודע כי לא בגלל אי-קבלת החוקה לא פתרנו את שאלת ירושלים.

גם אם היינו נגשים לפני שמונה חדשים לעיבוד החוקה, אני בטוח כי גם אז לא

היינו פותרים עד היום את שאלת ירושלים, מפני ששום מדינה בעולם לא עמדה בפני

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
דיון על סדר-היום

ר.ל.

י. קוסו י:

מצב שבירתה הייתה נתונה בסבך בינלאומי כזה. לו היינו מעבדים את החוקה, היינו מוכרחים להבדיל בין השאלות הרגילות ובין שאלת ירושלים. במשך שמונה חודשים האלה הממשלה הזאת וכולנו יחד עשינו משהו כדי לבצר את מעמדנו בירושלים. לכן לא צדק ברי-יהודה באומרו שהמצב הזה נובע מסירובנו להתחיל, בעיבוד החוקה. לחבר הכנסת בדר טענה פורמלית צודקת: לפני שמונה חודשים נתקבלה החלטה שעל ועדת החוקה לדון בענין ירושלים. אך ועדת החוקה לא דנה בשאלת ירושלים לא מפני שהסכמנו או לא הסכמנו לגשת לעיבוד החוקה. אילו היינו דנים על שאלת ירושלים, הייתה מתעוררת השאלה האם שאלת ירושלים היא שאלה של חוקה או שאלה פוליטית ממדרגה ראשונה, שעלינו לברר אותה מבחינה פוליטית ועל יסוד זה לקבוע את מעמדה של ירושלים. אני ~~אמש~~ יודע למשל שעמדת סיעת חירות היא בעד הכרזת ירושלים כולה, גם העתיקה, כבירת מדינת ישראל. (י. בדר: האם אתה מחננד לכך?) איני מחננד גם לא"י משני עברי הירדן.

לכן רצוי מאוד לא לקשור את שאלת החוקה עם שאלת

ירושלים. אלמלא הייתה החלטה בענין זה, היה ברור לי כי על שאלה זאת צריכה לדון ועדת החוץ והבטחון. אך מכיון שיש החלטה כזאת של מושב האסיפה המכוננת בירושלים, איננו יכולים לבטלה. אני רואה את המוצא ע"י זה שנפנה ליו"ר ועדן החוץ והבטחון ונבקש לקיים ישיבה משותפת של שתי הועדות לדיון על בעיית ירושלים. ברור שלישיבה המשותפת צריך להיות מוזמן ראש הממשלה, הממלא את מקומו של שר החוץ בהיעדרו.

היו"ר נ. ניר: ד"ר בדר דרש לקיים דיון על שאלת ירושלים "כדי לא

להרוס את האמון ההדדי". הדברים האלה קצת פוגעים בחברי הכנסת, ואני צריך לענות למר בדר כי כאשר השאלה הועברה אלינו, לפני שבועיים, הסכמנו כולנו שהישיבה המוקדשת לשאלה זאת חקיים בשבוע הבא. עכשיו, בדר מציע להקדים את הדיון על שאלת ירושלים. אם נקדים או לא נקדים את הדיון הזה - אין זה שייך לאמון הדדי.

אני מציע שנפנה לוועדת החוץ והבטחון בבקשה לקיים ישיבה משותפת של שתי הועדות, ובישיבה הזאת יתכן שנחליט על בחירת ועדת משנה.

י. בדר: האם שר המשפטים יכול להבטיח לנו כי בינתיים לא תקבל הממשלה התחייבויות בינלאומיות סופיות בענין ירושלים?

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
דיון על סדר-היום

רל.

שר המשפטים פ. רוזן:

אם השאלה היא, האם הממשלה מתחייבת לא להכריז
על ירושלים כבירת מדינת ישראל עד השבוע הבא -

אינני יכול להתחייב בשם הממשלה. אבל אינני יוכל להתחייב גם שהממשלה לא
תעשה שום צעדים בקשר עם ירושלים, במשך השבוע. (י. בדר: לא זאת שאלתי. שאלתי
האם הממשלה לא תקבל בינתיים שום התחייבויות סופיות בענין ירושלים.) אין לי
כל ספק שהשאלה הזאת תשאל היום בשעה 11 בישיבת ועדת החוץ והבטחון, והענין
הזה גם שייך לאותה ועדה. לכן אינני מוכן לענות על השאלה הזאת.

י. בדר:

אני מבקש להעמיד להצבעה את הצעתי לדון היום
על בעיה ירושלים.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעה בדר, לקיים בישיבה זאת דיון על בעיה ירושלים - 2.
בעד ההצעה שהדיון על בעיה ירושלים יתקיים בשבוע הבא,
והיו"ר יפנה ליו"ר ועדת החוץ והבטחון בבקשה לקיים
ישיבה משותפת בענין זה -
רוב.

מתליטים: לפנות ליו"ר ועדת החוץ והבטחון בבקשה
לקיים ישיבה משותפת של ועדת החוקה וועדת
החוץ והבטחון, בענין ירושלים.

אני מניח כי אין התנגדות ששאלת הנישואים

המוקדמים, שעוקרה אותה גב' מימון, תעמוד לדיון בשבוע הבא, לפני הדיון על
בעיה ירושלים.

מ ת ק ב ל.

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
אגף אגף אגף אגף אגף אגף

פניית ועדת הכספים בקשר עם חוק נכסי נפקדים.

היו"ר נ. ניר:
ועדת הכספים החליטה להרכיב ועדת משנה לחוק
נכסי נפקדים בת 8 חברים. היא בחרה מצדה 4
חברים והחליטה לפנות אלינו בבקשה לקבוע מצדנו 4 חברים. אני מציע את
החברים: י. בדר, ז. ורהפטיג, י. לם ונ. ניר.

ההצעה מתקבלת.

א. חברי:
האם הועדה הזאת מחליטה באופן סופי, או שעליה
להביא לוועדות את פרי עבודתה?

י. בריהודה:
לדעתי כל ועדה משותפת לשתי ועדות, צריכה להיות
מאצא בעלת סמכות סופיה.

מחליטים: לברר עם היו"ר ועדת הכספים האם
נמסרה לוועדת המשנה לרכוש נכסי
נפקדים, סמכות סופיה.

רל.

ועדה חוקה, חוק ומשפט
30.11.49

חוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי

שר המשפטים פ. רוזן:
הייתי רוצה לדעת אם הועדה מעוניינת לשמוע על פעולות האפוטרופוס הכללי. האצעה לא שאחיה הוא עומד היום לרשות הועדה, והייתי רוצה להודיע לו אם הועדה מעוניינת בכך.

י. קוסוי:
נדמה לי כי רצוי לקיים דיון כללי במליאת הועדה, לפני שנעביר את החוק לועדה משנה.

י. בריהודה:
אני מציע שהועדה תשמע את דברי האפוטרופוס, הברים ישאלו שאלות, ואח"כ נחליט אם להעביר את החוק לועדת משנה, או לקיים דיון כללי במליאת הועדה.

מתקבל.

רל.

חוק הגנת החייל (שכירות משנה והארכה)
וחוק הגנת העולה (" " " ")

היו"ר נ. ניר:

לפני שנחליט אם לקיים דיון כללי על שני החוקים האלה או להעבירם לוועדת משנה, אני רוצה להציע הצעה מהפכנית: א) לאחד את שני החוקים האלה לחוק אחד; ב) לתת דוקטיבה לוועדת המשנה שכל החוק הזה יכלול שלושה סעיפים: סעיף ראשון יכלול פירושים ל"חייל", "חייל משוחרר" ו"עולה"; סעיף שני האומר שבכל חוזי-שכירות הכוללים איסור להשכיר את הדירה בהשכרת-משנה, האיסור הזה-לגבי חייל ועולה - בטל; סעיף שלישי האומר שכל מסכוכים בקשר עם חוק זה יובאו בפני ביה"ד לשכר דירה, בחנאי שביה"ד לשכר דירה יבדוק אם לא נעשתה קנוניה.

ז. ורהפטיג:

אני מציע לקיים דיון כללי קצר על שני החוקים האלה.

ההצעה מתקבלת.

ג. גור:

אולי יהיה מוזר לכם, אבל אני כמעט מסכים להצעה היסודית של מר ניר. יש לי רק מספר תיקונים. אני מציע להוציא מגדר חוק זה את הבתים החדשים שנבנו אחרי ה-15 במאי וש"בנו בעתיד. בעצם, אין זה כל כך חשוב, כי בבתי החדשים אין דירות גדולות והדירות הן בדרך כלל מלאות, אך התיקון הזה עלול לעודד את הבינוי והפיתוח. אני חושב שכדאי לעשות זאת, והרי עשינו זאת כבר בקשר עם חוק חפיסת מקרקעים.

אני מציע להבריל בין הדיירים שנמצאים בבתי ישנים על סמך חוזים, ובין "סטטוטורי טננטס". אני חושב כי כדאי להוציא מן החוק את אותם הדיירים הגרים עפ"י חוזים שתקפם טרם פג, ואמקאם והם מעטים מאוד.

אין טעם והגיון להגביל את החוק רק לגבי עולים וחיילים. כאשר היינו בסיוור מטעם ועדת הכספים אמר לי אחד הפועלים שבנה את הבתים לעולים החדשים: הייתי רוצה לצאת לחו"ל ולחזור בתור עולה חדש, כי אני כבר 20 שנה פועל בארץ, ועדיין אין לי דירה כזאת. אני מציע לכן לסדב בחוק כי העובדה ששאל שדייר נשאר בדירה בתור "סטטוטורי טננט" איננה אומרת שתנאי החוזה המקורי, המונעים ממנו להשכיר חלק מדירתו, נשארים בתוקפם.

ע"י תיקונים אלה אנחנו גם נשמור על קדושת החוזים

ועדת חוקה, חוק ומשפט

30.11.49

חוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה.

י. בדר:

ר.ל.

וגם נימנע מליצור בהלה כאילו אנחנו עושים מהפכה בחוק-הארץ. למעשה, גם אם נקבל את התיקונים האלה, נשיג 99% מהתוצאות.

י. בריהודה:

אני רוצה להוסיף שני דברים להצעת ניר. אמרתי

בכנסת, כי אני חושב שלחוק הזה לא תהיה עממ

כמעט כל השפעה מעשית - אם לא לוקחים בחשבון אפשרויות של קנוניה - אלא אם הוא יהיה מלווה בחוק הדיור. כיון שהממשלה לא הכניסה חוק להסדרת הדיור, אציע אותו בתור תיקון לחוק המוצע.

שני התיקונים שהציע מר בדר, מכוונים בעצם למנוע

מצב, שבעל-הבית יראה בו בולשביוציה ופגיעה בזכו-היחיד שלו. אני מניח כי

בשטח השיכון אנחנו נמצאים בתקופת מלחמה, ואנחנו פגענו בתקופת המלחמה בדברים

יסודיים ביותר. אני מציע לכן לא לקבל את שני התיקונים של בדר, או לפחות

להגבילם עד למינימום. הייתי מתנגד גם להצעה לשחרר מחוק זה את הבתים שייבנו

מתאריך הכנסת חוק זה לתוקפו, אבל יש הגיון מסוים להשתמש אפילו ביצירה הרע של

האנשים, כדי להרבות בבניה. אני מוכן להסכים לשחרר מהחוק הזה בתים אשר

כבר נבנו, מפני שעם כבר נבנו/ ומדוע לחת להם פרס? החייל אשר צריך לקבל

את הדירה בעזרת חוק זה, הגן גם על הבתים האלה, שנבנו אחרי ה-15 במאי.

החייל הגן אמנם גם על הבתים שייבנו, אבל בענין זה אני מוכן לוותר כדי לעודד

את הבניה. אינני מוכן להכניס תיקונים אשר יקטינו את האפשרות של עולים או

חיילים לקבל דירות.

ז. ורהפטיג:

בקשר עם הצעת החבר ניר שהיא מרחיקה-לכת, אני

רוצה להגיד דבר אשר לא הייתי אומר אותו בכנסת:

מטרתם של החוקים האלה, בחלקה הגדול, היא תעמולתית. המטרה היא לעודד אנשים

להשתמש בחוק הזה. ערכם של שני החוקים האלה הוא בזה שהם מופיעים בתור שני

חוקים נפרדים, כהעמולה ועודד ~~אצעלאאאאאא~~ לדיירים להשכיר דירותיהם לשני

סוגים אלה.

קבלת שני חוקים נפרדים בענין זה, מוצדקת

מעוד סיבה: עלינו לעודד את משרד המשפטים שיביא לכנסת בקרוב חוק דירות

חדש. הצטברו כבר תיקונים ~~אאאאאא~~ ושינויים רבים וישנה גם מציאות חדשה; אכל

אלה מצדיקים ~~לחקק~~ חוק חדש בעניני הדיור. אם יהיה חוק חדש, כל החוקים

הקשורים עם דיור יכללו בו. לכן, כל עוד אין חוק דיור חדש, החוקים האלה

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
חוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה.

ז. ורהפטיג:

צריכים לבוא כחוקים נפרדים.

אני מציע להשמיט משני החוקים האלה את הסעיף

המן על ההארה. ערכם של החוקים האלה הוא בסידור שיכון קבוע. כדי לארח חייל או עולה כמה ימים, אין צורך לשבור חוזים. למעשה, אינני סבור שישנם משפטים על הפרת חוזים בקשר עם הארה של אדם/אימים או אפילו לחודש.א. (שר המשפטים: יש עכשיו משפט ותביעה פינוי נגד ד"ר דונקלבוים, על הארסת חברו).

בקשר עם הצעת בר-יהודה למאכסימום של דיור.

הצעה כזאת נדונה בוועדת העליה של מועצת המדינה הזמנית, אשר היו"ר שלה היה חברו של בר-יהודה - ברל רפטור. בקשר עם ההצעה הזאת פנינו אז למוסדות המתאימים כדי לברר ולחקור מה יכולות להיות התוצאות של קבלת ההצעה. הוברר לנו כי ההצעה הזאת לא הביאה תועלת רבה, כי בדרך כלל קיימת בא"י צפיפות בדיור. ישנו מספר לא גדול של אנשים החופסים חדרים רבים, מעל למכסימום שאפשר לקבוע. הריוח מההצעה הזאת לא יהיה גדול, אך יהיה בו ערעור של הסדר בחיים הכלכליים של המדינה. בר-יהודה טועה כאשר הוא חושב שאין הכרח להתחשב בבחים שכבר נבנו. כל מי שבונה בית, כשהוא רואה את החוקים האלה הוא חושש שבעוד שנה יהיו חוקים כאלה שיחולו על ביתו.

אני מציע לחדש את החקירה בענין מצב הדיור

ולבקש משר המשפטים שיפנה לאנשים המטפלים בדבר, שימציאו לנו חומר.

(י. בר-יהודה: החמר הזה, בשבילי, אינו חומר פוטנטי). אינני חושד בחוקרים שלנו שהם יזייפו ויסלפו את העובדות. (י. בר-יהודה: לא לזאת התכוונתי. הגיוני היה להציע קביעת ועדה אפרלמטרית לבדיקה הענין הזה.) קודם כל אני מציע שנקבל את החומר מהממשלה, ואחר-כך נחליט אם נוסף לחומר הזה נשאר לנו עוד מה לחקור). אני מציע שערך חקירה על מידת אצפיפות הדיור ועל מספר הנפשות הממוצע לכל חדר, כדי לדעת מה עלול לתת לנו צו-מכסימום כזה. היחס להצעה כזאת יכול להיות רק מתוך בחינת הריוח וההפסד שבה.

אני מתנגד למיזוג שני החוקים האלה.

י. קליבנוב:

שר המשפטים נתן אפמול באור מספיק מדוע

צריכים שני החוקים האלה להתקבל בצורה נפרדת למרות זה שהם דומים בתכנם.

אני רוצה להוסיף לנמוקי שר המשפטים עוד

רל.

י. קליבנוב:

נימוק אחד: הלא סוף סוף החוקים האלה הם חוקים זמניים. איננו יכולים אמנם לדעת לכמה זמן, אבל אנחנו מקוים שעם הרחבת פעולת הבנין, ואם במשך השנים הקרובות יהיה איזה שהוא עידוד ממשי לפעולת הבנין, הרי שאלת השיכון והדיור תפתר במידה ידועה ולא נצטרך להיאחז בחוק. הנחתנו צריכה להיות כי החוזים הקיימים - קיימים, ורק בשעת חירום יש אפשרות לשבור אותם לצרכי מקרים מסויימים. יתכן גם שנצטרך כעבור כמה זמן לבטל את החוק רק לגבי חיילים או רק לגבי עולים. במקרה כזה, אם יהיה חוק אחד, זה יגרור קושי תחוקתי ויהיה צאצאצאצא בזה חינוך רע לאיבור. במובן זה טוב יותר אם יהיו שני חוקים, שהאחד מתחם לעולים והשני לחיילים.

אני חושב כי לחתק הזה יש בעיקר ערך תעמולתי הפגנתי וחינוכי. אם הציבור ידע כי יש אפשרות לשבור את החוזה הקיים ולעבור על האיסור הקיים בחוזה כדי לשכן עולים וחיילים, בלי כל ספק יתעורר רצונו הטוב לעשות משהו לטובת החייל והעולה. השעו החינוכית והתעמולתית של החוק חתיה הרבה יותר גדולה אם הוא יתקבל בצורה כפולה.

בדרך כלל אני חושב כי הבענו את משאלתנו בפני המחשלה שחוק הדירות יבוא לכנסת בהקדם האפשרי. אבל, חבר בריהודה, אתה טועה טעות גמורה אם אתה חושב שחוק צפיפות יכול להביא לנו תוצאות ממשיות. היחה לי הסתייגות בקשר עם חוק תפיסת מקרקעים, אשר לצערי לא יכולתי להגן עליה מפני שנעדרתי מהישיבה. בקשר עם הסתייגות הזאת אספתי חומר צאצא סטטיסטי בחיפה על הפעולה שנעשתה ע"י ארגון החיילים המשותתרים שלוש שנים אחרי גמר מלחמת העולם השניה. התברר כי לפני שלוש שנים, ע"י הפעולה הנמרצת מאוד שנעשתה לא ע"י משרדים ממשלתיים כי אם ע"י ועדות מיוחדת של החיילים המשותתרים, אשר בלשו אחרי כל חדר והיו עוברות מבית לבית וחקקרות כל אחד - ע"י כל הפעולה הזאת לא השיגו בחיפה יותר מ-300 חדר, במשך כל השנים שועדת השיכון היחה פעילה. אמנם ב-300 החדרים האלה שיכנו קרוב ל-500 נפש, מפני שברוב החדשים היו מכניסים או שני חיילים או חייל ואשתו, אבל הצרות וההתרגשות שהדברים האלה גרמו בציבור, היו גדולים עד מאוד, למרות העובדה שבדרך כלל היחה אהדה מצד הציבור לפעולה הזאת. עצם הכנסת אנשים זרים לחוך דירות קטנות, גרמה לצרות. הכנסת חייל ואשתו לדירה קטנה זהו סבל לשתי המשפחות, וזה ממרר את החיים גם לדיירים וגם למשחכן. אל תחשוב, חבר בריהודה, שיש בענין זה תבדלים מעמדיים. לגבי בעלת הדירה, אם השותפה למטבת היא אשת סוחר או אשת פועל - אין בזה כל הבדל. נוסף לכך, אל תשכחו כי אותן האפשרויות

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
חוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה.

י. קליבנוב:

שהיו קיימות לפני שלוש שנים - לא קיימות היום. מצב הדיור כיום הוא הרבה יותר חמור.

אני מבין שרצוי כי אנשים יכניסו דיירים לדירתם,

מרצונם הטוב. אם החוק הזה עלול להשפיע בכיוון זה - אפשר לעשות זאת. בתקופת המלחמה העולמית הראשונה, כאשר באו עשרות אלפי פליטים מערים שונות במערב, היחה התעוררת של הציבור ובאמת שיכנו אז מרצון טוב. אבל לו הדבר הזה היה נעשה אז בדרך החוק ע"י כפיה - לא היינו מגיעים לאותן התוצאות שהגענו.

אני רוצה להציע תיקון אחד: אני מציע במקום

פקיד השכירות לקבוע ועדה ציבורית או ועדה אחרת, הייתי מסכים גם לוועדה

בינמשרדית בצירוף אנשי ציבור או נציגי השלטון המקומי. רבותי! הנסיון שלנו

עם פקידי הדיור במשרדי המחוז הוא מר מאוד. הפקידים האלה אינם נקיי-כפים וגם

לא יכולים להיות נקיי-כפיים מפני שהם עומדים בנסיון קשה עד מאוד. אם תהיה

ועדה של שלושה-ארבעה אנשים, אפשר אולי לחשוב שהם יהיו פחות או יותר ניטלליים בענינם אלה.

כוונת שני החוקים האלה היא להגדיר את מספר

ד. בר-רב-האי:

הדירות העומדות לרשות החיילים והעולים. איש

מאתנו לא יכול היום להעריך את מספר הדירות שתוצרנה כתוצאה מחוקים-אלה, אך

ברור כי אחד העיכובים להשכרת חדשים מיותרים היא ההגבלה בחוזי-אשכנז השכירות.

ננסה לבטל אח ההגבלה הזאת ונראה מה מספר החדרים שדבר זה יעמיד לרשותנו.

יתכן שיחברר לנו שעלינו לעשות צעד נוסף. אך הצעת בר-יהודה אינה יכולה להיות

חוספת לשני החוקים האלה. זאת היא בעיה אחרת. יתכן שבעת הטיפול בבעיה הדיור

תתעורר השאלה של דירות מרווחות, אבל אין זה קשור עם הענין הנדון.

הנימקקים שהביא קליבנוב כדי להצדיק קבלת

שני חוקים נפרדים, אינם נראים לי. מר קליבנוב אמר שיתכן כי נצטרך לבטל

אח החוק רק בקשר לחיילים או רק בקשר לעולים. אבל, גם אם לגבי חיילים או

עולים יפחת הצורך בדירות ואפשר יהיה לבטל את החוק, יתכן שיימצא עוד חייל

או עולה אחד אשר ירצה להשחמש בחוק זה, ולא כדאי לשלול ממנו אפשרות זאת.

כמו"כ, ישנם עולים שהם גם חיילים, ואם נקבל את החוק הזה כחוק אחד, לא תתעורר

השאלה של בחירת עילת-התביעה.

אבל אני מרחיק לכת: אינני מבין מה היא המניעה

רל.

ד. בר-רב-האי:

לבטל את החנאי בחוזה השכירות, האוסר השכרת משנה. מה הוא הקושי? קליבנוב אומר כי זה מתנגד ליסודות החוק שלנו, האומר שחובה בין הצדדים - מקשר. אבל קליבנוב הרי יודע שהחוק כבר עשה זאת לא פעם? גם חוק הגבלת שכר הדירה אומר: מבלי להתחשב באיזה שהוא חוזה הקיים בין הצדדים, הנוהג יהיה כזה וכזה. קדושת חוזה-השכירות נהרסה כבר מזמן, ואם כך, נלך עד הסוף! מה הוא הפחד? - פן הדבר הזה יפתח פתח לקנוניות ולקבלת רווחים מוגזמים, בלתי הוגנים, על יסוד השכרת חלק מדירה? אני אינני חסיד של הדרך הזאת, אבל הרי גם חוק הגבלת שכר-הדירה נותן אפשרות כזאת. נגד משכיר מסוג זה ישנה תרופה משפטית, אם רוצים להשתמש בה. אננני רואה מה מונע את האפשרות לבטל את ההגבלה אא הזאת.

בקשר עם הסעיפים על ההארכת. אני אינני רואה

בעיה בדבר הזה, בחור איש שנמצא בתוך הענינים. זמן רב עובר עד שבח-המשפט מקבלים פסק-דין של שכר-דירה. השופטים בדרך כלל מתנגדים לנתינת פסק-דין של פינוי ועושים את כל הקשיים כדי לא לתת פסק-דין כזה.

י. לם:

לאנשים, אשר אומרים שע"י זה שאנחנו מאפשרים למרות

חוזה-השכירות להשכיר חלק מדירה לחייל או עולה,

אנחנו נוחנים אפשרות לספסר בדירות, אני צריך להגיד: הלא אנחנו יודעים יפה כי החנאי בחוזה-השכירות אינו מונע אנשים מלהשכיר את דירחם, בחנאי שישחפו את בעל-הבית ברווחים. העובדה הזאת מרימה את שכר-הדירה. אח הפיקוח על ענין זה אפשר למסור רק למוסד קבוע המפקח על כל החוקים מסוג זה.

גם לי לא נוח לראות חוקים רבים. אני חושב שאפשר

לאחד את שני החוקים האלה, אם כי הנושא שלהם שונה. הסברתי בכנסת כי אין טעם

להגן על משפחה של עולה נפטר, כי גם המשפחה היא משפחת-עולים. מלבד זאת, יש

לשקול האם צריך לתת זכות קדימה לחייל, וגם במקרה שיש לתת זכות כזאת, אפשר

לכתוב בחוק אחד שסעיפים מסויימים יופעלו אחרי חקופה מסויימת. אני חושב כי

גם החיילים וגם העולים הם חשובים מאוד, ואין זה עומד בסתירה. אנני חושב שע"י

הפעלת החוק לגבי החיילים כמה חדשים קודם, נשיג מספר יותר גדול של דירות

לחיילים. אני יודע כי ישנן משפחות של עולים חדשים אשר מבינות את בעיה העולים

והן חקבלנה לדירותיהן רק עולים. לעומת זאת ישנם מקרים שאנשים מעונינים לקבל

רק חיילים משוחררים. היות והחוק הזה יופעל רק במקרה שהדייר מעונין בכך, אינני

רואה כל סכנה בהפעלת שני החוקים האלה יחד. לכן אני בעד איחוד החוקים האלה,

ואני מצחי הייתי ממכים ששוי החנה היא לרלו חנה הדירות

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
חוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה.

רל.

י. בריהודה:
סטטיסטיקה על השאלה מי מוכן להשכיר דירה, אינה נוחנת חשובה לשאלה שעוררתי, כי המדובר הוא על מקרים שאנשים בשום אופן לא ירצו להשכיר ~~אחראים~~ חלק מדירתם. אינני מוכן בענין זה לסמוך על הסטטיסטיקה השגרתית. הייתי מבין, לו היו מציעים - כפי שזה מקובל בפרלמנטים שאחם מאו ~~מכבדים~~ אותם, וזהו גם נוסח העבודה של הפרלמנט הבריטי - להקים ועדת בדיקה פרלמנטאית אשר תזמין אנשים, תגבה עדויות ותסיק את מסקנותיה. אני מוכן במקרה זה לא לסמוך רק על מה שאני חושב, אבל אם אינני מוכן לסמוך על מה שאומרים פקדדים.

גב' ע. מימון:
על חברי הוועדה לדעת כי ישנן מאות רבות של דירות מרווחות למשפחות קטנות בארץ.

שר המשפטים פ. רוזן:
אני מבקש בענין זה לא להצביע במליאת הוועדה וגם לא לתת דרקטיבות לוועדת המשנה, אלא רק להחליט להעביר את החוק לוועדת משנה, מכיון שישנם עוד דברים רבים שצריך לשקול אותם. לדעתי אפשר עכשיו להחליט רק על דבר אחד: האם הוועדה הוצה בחוק אחד או בשני חוקים נפרדים. בענין זה אני מוכן לקבל כל מה שהוועדה החליט, אם כי הנימוקים בעד קבלת שני חוקים נפרדים, נראים לי.

לשאלה האם לא מוטב לקבוע במקום פקיר-השכירות

את ביה"ד לשכר-דירה: אלה המשמשים, או שישמשו רשויות מוסמכות, אשר מטפלים בכל עניני הדיוור, הם ארבעת הממונים על המחוזות ושני קציני המחוז. הם יחליטו על צווי-דיוור. אני בדרך כלל, אינני חסיד גדול של ביה"ד לשכר-דירה. על כל פנים, פקיד ממלחתי יותר ניטרלי, ובודאי לא פחות ניטרלי, מאשר הוועדה ~~שלא אחזקה~~ צאצאאאאא אשר תהיה מורכבת תמיד מאחד מבאי-כות בעלי-הבתים, אחד מבאי-כות הדיירים ויו"ר, אשר אינך יודע מראש לאיזה צד הוא נוטה. למעשה, הממונים על המחוז הם די ניטרליים.

היו"ר הנכבד רוצה בכלל לבטל את המוסד של פקיר-השכירות; הוא אינו רוצה בכך כל צורך. אם רוצים למנוע אפשרות של קנוניה בקשר עם חוק זה - ואני אומר מראש כי באופן מוחלט אי-אפשר יהיה למנוע קנוניות - צריך לקיים את המוסד הזה אשר יתן את ההיתר, יחשוויבטל אותו.

אני חולק על הדעה שאפשר לחוקק את החוק הזה בחור

חוק של שלושה סעיפים. אני מבקש כי תנתן לי האפשרות להסביר זאת בוועדת המשנה.

שר המשפטים:

לשאלת ההארכה. אני מסכים כי ברוב המקרים

בחי"המשפט לא יחנו פסק-דין פינוי. אבל ישנם אנשים המפחדים שמא בחי"המשפט יחנו פסק-דין כזה, והם חוששים לקבל אורחים שלא על-מנת לקבל פרס חשוב שייאמר בחוק, כי מותר להם לארח שלא על מנת לקבל פרס. מלבד זאת, ישנם גם משפטים בקשר עם הארכה. לכן אני מבקש מועדת המשנה שחשקול האם לא כדאי להשאיר את הדבר הזה בחוק.

להצעתו של חבר הכנסת ברייהודה, אגב הדיון בחוק

זה להחליט להטיל את שיטת הקיצוב על הדירות. זאת היא פרובלימה הרבה יותר רחבה, ואני חולק על הדעה, שהועדה או הכנסת חוכל, או אפילו חרצה, אגב הדיון בחוק זה, להחליט על כך. אמנם נכון שכבר היום שוררת צפיפות גדולה; אך כל הענין הזה ^ללא שייך לענין הנדון.

ד"ר ורהפטיג דרש שמשרד המשפטים יגיש חוק

דירות חדש. בענין זה יש דיון רב וטיפול רב, אך עדין אין החלטה. משרד המשפטים מטפל בכך ויחכן שיגיש הצעת חוק כזאת, אך עדין אין החלטה סופית בענין זה.

אני תומך בהצעה לאחד את שני החוקים האלה,

היו"ר נ. ניר:

ויחד עם זאת אני מסכים להצעת בר-רב-האי. מדוע

לא לאחד את הנעים עם המועיל? מדוע אי-אפשר לבטל את האיסור להשכיר חלק מדירה בדרך כלל, למרות חוזה-השכירות? אם נעשה זאת, תפתחנה אפשרויות גם לחיילים, גם לעולים, גם לפועלים ותיקים - לכולם. בעצם לפי המג'לה - שעדיין עומדת בתקפה בארצנו - מותר לאדם השוכר דירה להשכירה לאחר, אלא שאנשים פרטיים הגבילו את האפשרות הזאת ע"י תוזי-שכירות. מדוע לא להגיד כמו שאמרנו בחוק הגבלת שכר-הדירה, שכל מה שכתוב בחוזה בענין זה, אינו מחייב.

בקשר לפקיד-השכירות. גם לי יש נסיון בקשר

עם חחרמות חדרים לחיילים משוחררים ע"י קציני המחוז, ואני מוכח להסכים עם דברי קליבנוב: הענינים האלה לא היו בסדר (ואני אומר: "לא היו בסדר", בחר ביטוי פרלמנטארי...) אינני חושב שועדה ציבורית יכולה לעזור בענין זה, וגם לא רצוי ליצור רשויות נוספות. מדוע לא למסור זאת לביה"ד לשכר-דירה.

בנוגע לאפשרויות של קנוניה. אנחנו לא נלחמים

בקנוניות בדרך כלל; מדוע דוקא כאן, בענין הנוגע לחיילים משוחררים ועולים,

נדאג במיוחד למניעת קנוניות? אם לכולם מותר לעשות קנוניה - נתיר זאת גם

לגבי חיילים משוחררים ועולים. מדוע הם צריכים להיות צדיקים יותר מכל הישוב?

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
חוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה.

ר.ל.

נ. ניר:

בי"ד לשכר דירה ידאג שלא תהיה קנוניה במקרים אלה, כמו שהסאדואג שלא תהיה קנוניה במקרים אחרים.

אני עומד על הצעתי לאחד את שני החוקים לאחד

שיכלול מספר סעיפים, ולבטל את האיסור שבחוקי-שכירות להשכיר חלק מדירה, בדרך כלל.

שר המשפטים פ. רוזן:

אינני ב"כ של בעלי הבתים, אבל צריכה להיות

גם קצת הגינות פרלמנטאריה בענינים כאלה. יאא

ראיתם באיזו התלהבות כבושה קבל אתמול מר ספיר בשם הציונים הכלליים, ואפילו

חבר הקואליציה בן-עמי, את הצעת החוק הזאת אשר מתירה את האיסור הזה רק לגבי

סוג מסויים של אנשים. אילו היחה לפני הכנסת הצעה מרחיקה-לכת, לבטל את

האיסור להשכיר חלק מדירה למרות, חוזה-השכירות, היה בודאי ריון אחר לגמרי

במליאת הכנסת. היחה מתאה של הסתדרות בעלי-הבתים אפילו בגד הצעת-החוק הזאת,

ואני אראה את המחאה הזאת לוועדת המשנה. אילו הממשלה הציעה בחוק לבטל את

האיסור הזה בכלל, היה הדבר מעורר תגובה אחרת לגמרי. אינני רוצה בזאת לקבע

עמדה בענין זה ולהגיד שאני נגד ביטול כזה. אני אומר רק כי הצעה הזאת היחה

מחייבת קריאה ראשונה אחרת לגמרי. הענין הזה לא היה בפני הכנסת, ואם מישו

רוצה להציע הצעה כזאת, אינני חושב שאפשר לעשות זאת אגב הדיון הזה, מבלי

שהכנסת תחן קודם לכן את דעתה על הצעה כזאת.

י. לם:

אני מציע כי במקרה שועדת המשנה תקבל החלטה

את הצעת בר-רב-האי וניר, לצבא את ההצעה

הזאת לקריאה ראשונה בכנסת.

אני מציע להעביר גם את שאלת איחוד שני החוקים

לוועדת המשנה.

מתליטים: להעביר את שאלת איחוד שני החוקים לחוק אחד, להחלטת ועדת המשנה.

אני מציע ועדת משנה בת שבעה חברים: ד. בר-

רב-האי, ח. רובין, י. קליבנוב, מ. בן-עמי, י. לם, י. בדר, נ. ניר, ז. ורהפטיג.

ההצעה מתקבלת.

חוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי (המשך)

(האפוטרופוס הכללי, מר קדמון (קוזלוב) נכנס לשיבה)

שר המשפטים פ. רוזן:

הרשו לי להציג בפניכם את מר קדמון, מנהל
אגף במשרד המשפטים. מר קדמון הוא האפוטרופוס
הכללי והוא נושא גם בשתי משרות אחרות: הוא מפרק חברות וגם נאמן על פשיטות-
רגל. אני מבין שהועדה מעוניינת לשמוע ממנו על פעולתו בתור אפוטרופוס כללי.

מר קדמון:

על תפקיד המחלקה הוא בעיקר לנהל רכוש שנשאר
ללא הנהלה חוקית. בהתחלה חשבנו כי מחפיד
המחלקה לנהל את הרכוש של כל יהודי הגולה אשר נספו, ורכושם נשאר פה בלי
הנהלה חוקית. אך מצד שני ישנם אנשים בגולה שאין להם אפשרות לשלוח על
רכושם ולתח הוראות לניהולו. במקרים כאלה הממשלה פונה לביח"ה המשפט ומבקשת
צווים על הרכוש הזה שנשאר ללא השגחה חוקית. המחלקה עושה זאת מתוך יוזמתה
היא.

ממשלת המנדט, לפני צאתה, שחררה את רוב הרכוש
הגרמני והחזירה אותו לבעליו. בקשר עם הרכוש הזה המצב הוא קצת מעורפל מזמן
שיצאו החוקים הנסתרים. אך הממשלה עומדת לחוקק חוק חדש בנוגע לריכוז הרכוש
הזה. בינתיים רוב הרכוש הזה מתנהל ע"י מחלקת האפוטרופוס הכללי.

המחלקה פועלת בשלושה כיוונים: קודם כל היא

פועלת בכיוון של גילוי הרכוש. ישנו מדור מיוחד במחלקה אשר משתדל לגלות
ולרכז את הרכוש הזה. פנינו לחברות לקרקעות וקבלנו מהן אינפורמציה בקשר עם
צמ קרקעות שנמצאים בידיהן ושייכותם לנעדרים, או שבקשר עם קרקע נעשו חוזים
שלפיהם חייבים לנעדרים סכומי כסף. ע"י המשפטים המתנהלים בבחי המשפט בקשר
עם ירושות, מחגלה תמיד שבין היורשים ישנם נעדרים אשר אין להם ב"כ בארץ.
המדור השני של המחלקה מטפל בהנהלת הרכוש.

המחלקה מנהלת עפ"י רוב בעצמה את הרכוש, ולא ע"י סוכנים. ישנן פרובלימות שונות
בקשר עם הנהלת רכוש כזה, ביחוד זה קשור בתקופה האחרונה עם מגרשים ריקים,
שהמסים המוטלים עליהם יכולים במשך כמה שנים לעלות על ערך המגרשים.

(י. בריהודה: הרכוש לא מתבזבז, הוא עובר לממשלה.) הוא מתבזבז בשביל הבעלים
שלו. תפקיד המחלקה הוא לנהל את הרכוש לטובת הבעלים, או הקרדיטורים או
היורשים, ורק בשלב אחרון, אם כעבור זמן מסוים לא מופיעים יורשים, או אם

ר.ל.

מר קדמון:

אחרי שמשלמים לקרדיטורים נשאר עודף, הרכוש הזה עובר למדינה ע"י חוק האומר שעודף הכספים עובר לאוצר. עד אז, בחור נאמן של בית-המשפט, האפוטרופוס הכללי מנהל את הרכוש לטובה בעליו. מתפקידנו לדאוג שבמקרה שהבעלים יופיעו, ישאר מרכושם לבעלים/עד כמה שאפשר יותר. בקשר עם זה פנינו לאוצר בשאלת המסים, וישנן פרובלימות שונות שאינני רוצה לאצטטאצאאצאצא להכנס אליהן.

המדור השלישי הוא, מדור הירושות והפיקוח

על אפוטרופסים פרטיים. בקשר עם פיקוח על ירושות מופיע ב"כ אצמאצאצא המחלקה בבית-המשפט בכל פעם שדנים שם על ירושות. תפקידו העיקרי הוא, לדאוג שבמקרה שבין הירשים ישנם נעדרים, הנהלת הרכוש תעבור לאפוטרופוס הכללי, ושיהיה פיקוח על הרכוש כדי שאנשים פרטיים לא ישתלטו עליו.

תפקידו השני של המדור הזה הוא, לבקש דוחות

מאפוטרופסים פרטיים. בודאי ידוע לחברי הועדה שבמשך השנים האחרונות אנשים רבים קבלו לידם הנהלת רכוש נעדרים. המחלקה דורשת מכל האנשים האלה דוחות. ע"י פעולה זאת התגלו גם מקרים שההנלה לא נעשתה בסדר, והמקרים האלה מובאים לחקירה.

הצעת החוק אצ החדשה באה לתקן בעיקר את

טבלת המסים. טבלת המסים לפי חוק האפוטרופוס הכללי הקיים כיום, היא מאוד לא-גמישה לפי הטבלה הקיימת מגיעים למדינה אחוזים די גבוהים מהרכוש, מהרגע שהאפוטרופוס הכללי מתחיל לטפל בו. בהצעת החוק החדשה השתדלנו להבחין בין מקרים שהאפוטרופוס מקבל את הרכוש רק לזמן קצר, ומחזיר אותו לבעליו. במקרים אלה אין צורך לגבות מסים כבדים. אנחנו הבינונו כי תפקיד המחלקה אינו פיסקאלי ושגבית המסים נעשית רק כדי לכסות את הוצאות הממשלה בקשר עם הנהלת אצ הרכוש. הפרינציפ הזה מקובל ברוב הארצות; הוא מקובל גם באנגליה, ושם גם בודקים מפעם לפעם את טבלת המסים כדי להווכח אם/המסים אינן עולים על הוצאות הנהלת הרכוש.

טבלת המסים המוצעת אינה עולה על טבלת-המסים

באנגליה. חלק מן המס משתלם בשעה שהרכוש עובר לאפוטרופוס הכללי, וחלק - בשעה שהרכוש מוחזר לבעליו. במקרה שאצאצא שיסנן הכנסות מהרכוש בחקופה שהוא נמצא בידי האפוטרופוס הכללי, ישנו מס מיוחד על הכנסות כאלה, מפני שבדבר זה גורם טרחה מיוחדת בניהול הרכוש. בכל המקרים, כפי שתראו, המסים הם די נמוכים. החלק האחרון של המס משולם בזמן מסירת הרכוש לבעליו. ישנן גם

ר.ל.

זר קדמון:

זוראות מיוחדות למקרים כשנעשות בקשר עם הרכוש פעולות מסובכות, ואז הרשות בידי בית-המשפט להטיל מס מיוחד. כאן כן יש אפשרות במקרים מסויימים לתזת את המס או לבטלו; הדבר הזה נתון לשיקול דעתו של בית-המשפט.

ז. ורהפטיג: האם חשבתם על אפשרות של איחוד או שתוף פעולה

עם צנף אאאאאאאא הממונה על רכוש האויב/ ומה

זוא היחס בין האפוטרופוס הכללי ובין הממונה על רכוש האויב? אני למשל לא מבין איך יכול להיות בידי האפוטרופוס הכללי רכוש ששותרר ע"י הממונה על רכוש האויב. אם הרכוש שותרר, הוא שותרר לטובת מישהו ולא על מנת לעבור לאפוטרופוס הכללי.

מה הוא היחס לענין של ההקדשות הדתיים שישנם

בארץ. צריך להיות ענין רב לממשלה לעודד פעולה זאת, ויש לחשוב גם אולי על הצעת חוק בענין זה. יש לדאוג לארגון הדבר הזה, כדי לקבל הקדשות מחו"ל כי זה יכול להביא לנו הכנסות.

אינני יודע במה באופן קונקרטי, הפקודה החדשה

תקל את עול ההנהלה על בעלי-הרכוש. האם האפשרות של קביעת מסים נמוכים יותר תהיה נחונה רק בידי האפוטרופוס? //

זר קדמון: זה ייקבע לפי הטבלא.

שאלת איחוד האפוטרופסים השונים, היא שאלה כללית

ואינני יודע באיזה מידה אנחנו יכולים לענות עליה. בכל אופן, לגבי הרפוש הנטוש/ זאת פרובלימה אחרת לגמרי, ואני חושב שצריך להיות לשם כך משרד נפרד. שאלת התחומים בינינו ובין הממונה על רכוש

נושא

האויב היא שאלה לדיון. הממשלה טרם החליטה לאיזו סמכות יעבור הרכוש הגרמני. כאשר ישאר בידי הממונה על רכוש האויב רק רכוש של יהודים, תעמוד בודאי בפני הממשלה שאלת צירוף המשרדים, כדי שלא תהיה כפילות בענין זה.

ממשלת המנדט שחררה רכוש גרמני והחזירה אותו

לבעליו. כיון שהבעלים לא היו כאן ולא היחה לרכוש הזה הלהלה חוקית, קבלתי מבית-המשפט צווים לענהלת הרכוש הזה. אך חוק הנסתרים ביטל את שחרור הרכוש הזה, ולפיכך הוא הוחזר לממונה על רכוש האויב. כדי לפתור את השאלה הזאת עומדת הממשלה להציע חוק על הקפאת רכוש הגרמנים ומסירתו לסמכות אחת.

ר.ל.

מאקאמ

י. בר-יהודה:

אני רוצה לשאול את שר המשפטים, האם הממשלה לא מתכוונת להודיע על החרמת הכוש הנתינים הגרמניים שאינם יהודים, כפי שזה נעשה בשורת מדינת באירופה, על מנת להחזיר, ולו במשהו, את הנזקים שהם גרמו ליהודים?

שאלה שניה לאפוטרופוס הכללי: האם אינך חושב שע"י העובדה שלא ברור - חוץ מאשר לגבי קרקעות - מחי רכוש מסוים עובר לרשות הממשלה וחדל להיות במצב-ביניים, נגרם נזק לרכוש? העומק ברכוש כזה במצב-ביניים הוא מוגבל מאוד ואין זה חלוי בכשרונו. לפעמים אי-אפשר לעשות פעולות אשר מבחינה משקית יכולות להיות מכניסות ומועילות למדינה.

מר קדמון:

לפי החוק הקיים פזורים בחוקים שונים הוראות בקשר עם רכוש כזה. לגבי קרקעות ישנו חוק מיוחד של "מירי". אך לפי שעה אין חוק כולל בענין זה. נדרשתי ע"י שר האוצר להגיש הצעה בקשר עם שאלה זאת, ואנחנו מטפלים בזה. בינתיים אשעא קיימת הוראה לפנות לבית-המשפט במקרים שהרכוש מתבזבז או יורד בערכו, או במקרים שיש צורך לעשות פעולות דחופות, ולקבל ממנו הוראה למכור את הרכוש, לנצל אותו בצורה מסויימת, או להתקשר בחוזים. גם לגבי ההנהלה היומיומית של הרכוש הזה ניתנות הוראות ע"י שר האוצר, כדי שהנהלת הרכוש תהיה לטובת המדינה. אני חושב שתקופת מצב-הביניים תהיה די ארוכה. אי-אפשר להחליט תמיד, שבמקרה שהבעלים לא באו במשך מספר שנים, הרכוש עובר למדינה. הדבר דורש תקופה יותר ארוכה. אני גם חושב שאורך התקופה יהיה שונה לגבי קרקעות, לגבי דפוזיטים בבנקים או לגבי סוג אחר של רכוש.

ז. ורהפטיג:

האם אפשר לקבל מספרים על היקף הרכוש - בין שזה נכסי דנייד~~א~~ ובין שזה נכסי דלא נייד~~א~~ - הנמצא^פ בידי האפוטרופוס הכללי?

מר קדמון:

בערך שנים עד שלושה צוים נחנים יום יום בקשר עם הנהלת רכוש ובקשר עם הערכתו. העבודה אינה קטנה. בכל אופן, אם לכלול את הרכוש הגרמני הנמצא בהנהלתי, ההיקף הוא כיום 2-3 מליון לירות. ההערכה היא כוללת רק את הרכוש הנמצא תחת הנהלתי, מפני שישנו גם רכוש אשר מצבו החוקי מעורפל.

רל.

י. קליבנוב:

השאלה המעניינת אותנו, עורכי-הדין, כבר שנים

רבות, היא שאלת ההשגחה על אפוטרופסים. בתקופת

המנדט, הפקודות לאפוטרופסות ולהנהלת רכוש היו ניתנות ע"י שני מוסדות משפטיים.

לעתים קרובות היו ניתנות פקודות כאלה ע"י בתי-דין הרבניים גם בנוגע להנהלת

רכושם של נעדרים ונפסרים וגם בנוגע להנהלת רכושם של יתומים. אמנם לפני

כעשר שנים צאצאצאצא החליט ביה"ד העליון לאסור כאילו על בתי-המשפט הרבניים

למנות אפוטרופסים על יתומים, אך אינני רוצה להביע דעה בענין זה. ישנן

חילוקי-דעות עד כמה אותה החלטה של ביה"ד העליון - שבצמם היתה החלטה של שופט

אחד של ביה"ד העליון - היתה החלטה נכונה או חוקית. אבל זאת שאלה משפטית.

על כל פנים בשנים האחרונות נהגו למסור את המינויים של אפוטרופסים על יתומים

אך ורק לבית-המשפט המחוזי. גם בבתי-הדין הרבניים וגם בבתי-הדין המחוזיים,

מינוי האפוטרופסים היה נעשה ללא הקפדה משמעות מיוחדת. בתי-הדין הרבניים,

למשל, לא היו מקבלים כל ערבויות מהאפוטרופסים. ולא רק זאת, הם היו נוהגים

מראש - דבר המפליא ביותר - רשות לאפוטרופוס למכור או למשכן את הרכוש מבלי

לפנות לביה"ד. האפוטרופוס שקבל לידיו רכושם של יתומים עשה כל אשר רצה,

סוף מזה שהיתה עליו חובה להגיש דו"ח פעם אחת בשנה. הדברים האלה היו לגמרי

לא בסדר. זהו אחד הדברים אשר עוררו מאוד את דעת אנשי המשפט בארץ נגד

שיפוטם של בתי-הדין הרבניים. הייתי מיעץ לאלה המצדדים בזכות או בצורך

להעניק סמכות לבתי-הדין הרבניים, שיקחו בחשבון את הדברים האלה.

אבל גם בבתי-הדין המחוזיים המצב היה לגמרי

לא בסדר. הערבויות שהיו דורשים מאצאצאצא מהאפוטרופסים היו עפ"י רוב

ערבויות פיקטיביות לגמרי. מספיק היה אם הממונה היה מביא ערבות לפי הטופס

הקבוע בחוק, עם אישור של לשכת המסחר או איזה שהוא מוסד אחר, אשר מעיד כי

האיש הזה יוכל לעמוד בערבותו. אישורים כאלה אפשר היה להשיג חמורה חשלוס

ידוע לאותו המוסד שנתן את האישור, לפי אחוזים. לאחר שהאפוטרופוס היה מחמנה,

אף פעם לא היתה עליו כל השגחה ולא דרשו ממנו כל דו"ח.

יש לקדם בברכה את העובדה שהאפוטרופוס הכללי

התחיל לעסוק בדבר הזה, ואנחנו, עורכי-הדין, מתחילים לקבל הודעות מבתי-

המשפט להגיש דו"חות או הצהרות בשבועה, מצדנו או מצד הקליינטים שלנו שבקשנו

למנותם נאפוטרופסים.

אני חושב כי הענין הזה דורש סידור יותר

טוב מאשר היה עד עכשיו. קודם כל יש לקבוע מראש ובאופן סופי מי הוא המוסד

המוסמך להשגיח ולדרוש דוחות מהאפוטרופסים הפרטיים. לפי החוק הקיים, בית-

רל.

י. קליבנוב:

המשפט הוא כנראה המוסד אשר צריך להשגיח על הדבר הזה, מפני שבכתב הערבות
 כתוב: "אני מתחייב להגיש דו"ח באופן שנתי או בכל זמן שביח"ה המשפט ידרוש זאת
 ממני". בבית המשפט אין כל מנגנון לטיפול בענין זה. לכן, אם האפוטרופוס
 הכללי רוצה לקבל עליו את החפקיד הזה, אין כל הגיון ואין כל טעם משפטי
 מדוע יוגש הדו"ח לבית המשפט ולא לאפוטרופוס הכללי, ואז האפוטרופוס הכללי
 יוכל גם לדרוש דו"חות מהאפוטרופוסים הפרטיים מפעם לפעם.

הדבר הזה דורש הבהרה מבחינה חוקית. אם

האפוטרופוס הכללי פתה אלי בתור אפוטרופוס פרטי ודורש דו"ח, אני יכול לסרב
 לעשות זאת, מפני שהתחייבתי בענין זה כלפי בית"ה המשפט ולא כלפי האפוטרופוס
 הכללי. בכל אופן הדבר הזה דורש הבהרה. כמו"כ אין ספק שבקשר עם זה יהיה
 צורך להחקין תקנות מיוחדות בענין הערבויות הנדרשות מהאפוטרופוסים. צריך
 להיות איסור למכור את הרכוש בלי הסכמת בית"ה המשפט, ואז הערבות יכולה להיות
 בגובה הסכום שהאפוטרופוס יכול לקבל כתוצאה מניצול הרכוש.

רצייתי לדעת, מה נעשה בקשר עם רכוש היתומים,

כי לדעתי זה חשוב יותר מאשר כל רכוש אחר. מה היא ההשגחה הנדרשת עכשיו ע"י
 האפוטרופוס בענין זה, והאם ההשגחה הזאת היא בידי האפוטרופוס או שהיא
 צריכה להמסר למוסד אחר? אני יודע, שמשום מה משרד הסעד גם כן מקשר את עצמו
 למינוי אפוטרופוסים על יתומים, ויש כאן עירבוב פרשיות. רצוי שהדברים האלה
 יהיו ברורים.

מר קדמון: אנחנו נתקלנו בקשיים בנוגע לכתיבת הערבות,

בתקנות ובפרוצדורה, בצעדים הראשונים של

עבודתנו. השתדלנו לחקן את הדבר הזה ע"י תקנות חדשות ומפסידים חדשים,

והדבר הזה נמצא בטיפול במשרד המשפטים.

בקשר לכפילות הפעולות בין בתי"הדין הרבניים

ובתי הדין הכלליים, ומצבו של האפוטרופוס הכללי. אנחנו רואים את צווי-

האפוטרופוסות הרבניים כבלתי חוקיים ואיננו מכירים בהם. ז"א, בכל מקרה שיודעים

על דבר רכוש שאין עליו צו של בית"ה משפט להנהלתו, אנחנו מבקשים צוויים.

ישנו רכוש ניכר של נעדרים אשר עבר בתקופה האחרונה של ממשלת המנדט לידי

הקק"ל ע"י בתי דין רבניים. בנוגע לרכוש זה מתנאל מ"ם בין הקק"ל ובין הממשלה.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

30.11.49

חוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי.

רל.

מר קדמון:

בקשר עם ההשגחה על רכוש יתומים, במידה שהדבר

הזה נעשה לפי צווי ירושה, האפוטרופוס הכללי רואה את הדו"ח של ההנהלה רק כעבור תקופה ידועה. אין לאפוטרופוס כיום כל מעמד בקשר עם ההשגחה על חינוך היתומים; הוא יכול להשגיח רק על הרכוש. עד כמה שאני יודע, משרד הפער הגיש הצעות בקשר עם השאלה האם כדאי לאצאא לצרף את שני הדברים האלה, אולי צור לשם כך רשות מיוחדת.

י. בר-יהודה:

אני מציע להעביר את החוק לוועדה משנה ויחד

עם זה לקבל החלטה התובעת ממשרד המשפטים

להביא לנו, או תיקון, או נוסח חדש של החוק הזה, אשר ימלא את החסר.

ח. רובין:

אני מבקש שחברי הוועדה יקבלו סקירה בכתב על

המצב המשפטי הקיים בענין האפוטרופוסות. אני

מציע לקבוע את ועדת המשנה רק לאחר קבלת החומר.

היו"ר נ. ניר:

ידוע לי שבשנים האחרונות, לא רק הרבנים, אלא

גם בית-המשפט המחוזי, היה ממנה אפוטרופוסים

פרטיים, והיו מקרים, שלמחרת מינוי האפוטרופוס היה בית-המשפט המחוזי נותן

אישור למכור את הרכוש. מהו המצב בקשר עם הדברים האלה? האם בדקתם זאת?

מר קדמון:

עד היום הגשנו ששה משפטים נגד אפוטרופוסים

פרטיים. הקושי הוא בזה, שבינתיים היתה חנינה

כללית.

שר המשפטים פ. רוזן:

התעוררה כאן שאלת הרכוש הגרמני המתנצל עכשיו,

למעשה, - אם כי אולי לא להלכה - ע"י האפוטרופוס

הכללי. אני מקוה שבשבוע הבא ימצאו חברי הכנסת על שולחנם הצעת חוק להסדרת

עניני הרכוש הגרמני. החוק הזה לא מחרים את הרכוש הגרמני לטובת המדינה,

אבל הוא מעביר אותו לעת עתה לאפוטרופוס שיחמנה לשם כך. בענין זה, אני על

כל פנים אהיה בעד זה שהאפוטרופוס הממונה על רכוש זה, יהיה האפוטרופוס הכללי.

החוק הזה דומה לחוק נכסי נפקדים ונערך בערך לפי אותם הקווים.

בנוגע לתפקידים הכלליים של האפוטרופוס הכללי.

שר המשפטים:

כבר בראשית עבודתי בחור שר המשפטים טפלתי בשאלה זאת, ובעיקר בפיקוח על פעולות האפוטרופסים הפרטיים. כבר מזמן דאגנו שיהיה פיקוח כזה, ונדמה לי כי בענין זה, כפי שציין החבר קליבנוב. ישנה התקדמות. האפוטרופסים הפרטיים מרגישים, כי יש פיקוח עליהם. כל אחד מהם מחבקש למסור דו"ח. בזמנו תיקנה מועצת המדינה הזמנית את פקודת האפוטרופוס הכללי והכניסה סעיף, האומר שהאפוטרופוס הכללי רשאי לדרוש מכל אדם, ע"י הודעה בכתב, להמציא לו, תוך 14 יום מיום קבלת ההודעה, את כל התעודות והידיעות שישנן בידו ואשר יש בהן לדעת האפוטרופוס הכללי, כדי לגלות עזבון או רכשן שפקודה זו חלה עליו או כדי לבצע הוראות פקודה זו. בזה ישנו סייג לא נוח, מפני שלא ברור אם האפוטרופוס הכללי רשאי לדרוש את הדו"ח, כי הוא יכול לפעול רק לפי פקודה זו. למעשה בית-הדין מחייב היום את האפוטרופוסים להמציא לבית-הדין או אפילו ישר לאפוטרופוס הכללי, את הדין-וחשבון. האפוטרופוס הכללי מקבל את הדו"ח, בודק וחוקר אותם, והדברים הגיעו לחקירות די נוקבות - כפי שאמרת כבר צמליא-הכנסת - וגם למשפטים, אשר בהם התחייבו האפוטרופוסים, או נידונו לכבד את ערבותם. כל אפוסטרופוס פרטי אשר מתמנה, צריך לחחום על ערבות ולהתחייב לנהל את הרכוש ביושר ובנאמנות; אם הוא לא עושה זאת - הוא צריך לשלם סכום^{כסף} לפי כתב-הערבות. הדבר הזה היה פתוח או יותר סקטיבי בתקופת המנדט, ועכשיו אנחנו משתדלים להפעיל אותו.

עליכם לדעת שיש בענין זה פרובלמה גדולה מאד:

יש בארץ רכוש גדול מאד אשר עדיין איננו יודעים מי הוא בעליו. ישנם מקרים שהרכוש הזה רשום על שמות פיקטיביים; בבנקים, זה לפעמים רשום על מספרים או אותיות. הרכוש הזה הוא בבחינת "בונא ואקאנטיה", אם כי עכשיו ישנו סיבוך חדש בענין זה, אשר יעניין בעיקר את היוריסטים: במדינות הגוש המזרחי ישנם חוקים חדשים לפיהם המדינה יורשת את הרכוש במקרה שאדם מת בלי להשאיר יורשים טבעיים. ברוסיה, זכות הירושה נפסקת ^בצשלצאמאקאמאאצ בשלבים קרובים מאד. נשאלת השאלה מה יהיה במקרה שרוסיה חדרוש את זכות הירושה על הרכוש הזה, ותגיד שהוא איננו בבחינת "בונא ואקאנטיה". החופעה הזאת היא חדשה לגמרי בחוק. עדיין לא עמדנו בפני מצב כזה שמדינה תוכל לבוא ולהגיד: "אני היורש". כאן צריך להיות שיקול-לדעת.

שר המשפטים:

בדרך כלל נכון, כי בתי־הדין הרבניים היו רגילים למנות אפוטרופסים על רכוש; יש להם סמכות בענין זה רק כאשר הנעדר מסכים. אבל הנעדר לא יכול להסכים-היות והוא נעדר. לגבי יחומים, למשל, בתי־המשפט פסקו ש"אפהה-יורה" לא יכולה להיות הסכמה, ושבכלל הענינים האלה יש יוריסדיקציה לבתי־המשפט המתוויים. הדבר הזה מפורקק אולי בנוגע ליחומים קטנים, אבל הוא נכון בנוגע לנעדרים. אין אנחנו מכירים בצווים של בתי־דין רבניים הממנים אפוטרופסים על נעדרים.

בענין ההקדשות, נדמה לי שוטפל משרד הדתות.

משרד הדתות עומד למנות, או שכבר מינה, אפוטרופוס לצורך זה.

רציתי לשאול את מר קדמון מה היא תגובת הבנקים

כששואלים אותם אם יש אצלם רכוש של נעדרים. אני יודע כי השאלה הזאת עמדה בזמנו, ואינני יודע איך נוהגים הבנקים היום.

מר קדמון: הדברים התקדמו בענין זה, והבנקים נותנים לנו

אח כל הידיעות. (שר המשפטים: גם בנוגע לאשאיא)

צ"סייפים"? כן. הבנקים בוחרים לתת לנו את הידיעות האלה באופן ישר, מאשר אנחנו נפרסם זאת. הם חוששים שאם הם בעצמם יצטרכו לפרסם זאת, הדבר עלול להזיק ואנשים לא ירצו להפקיד את רכושם. אם הם אינם נדרשים לפרסם כי יש להם חשבונות כאלה, אין זה פוגע בסודיות הבנקים.

היו"ר נ. ניר: אני חושב ששר המשפטים יקבל את משאלתו של חבר

הכנסת רובין, בענין הסקירה על המצב החוקי

הקיים לגבי אפוטרופסות. השאלה היא אם הועדה רוצה לקשור את מילוי המשאלה

הזאת עם מינוי ועדת משנה לחוק לתיקון פקודת האפוטרופוס הכללי. (ח. רובין:

אין צורך לעכב את מינוי הועדה, אבל אני מציע לא להתחיל בדיון על החוק הזה לפני שנקבל את הסקירה).

אני מציע למסור את החוק לוועדת המשנה אשר

בחרנו לטיפול בחוק הגנת החייל וחוק הגנת העולה, והיא תחליט אם לעכב את הדיון בחוק עד לקבלת הסקירה.

ההצעה מתקבלת.

אני מודה בשם הועדה למר קדמון.

היו"ר נ. ניר:

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
30.11.49
דיון על סדר הישיבה

ז. ורהפטיג §

האחרונות של הועדה, שהדיון הזה אינו לכבוד הועדה. אם באמת הדיון הזה אינו לכבוד הועדה - צריך להפסיקו. אבל אם אנחנו מתיחסים ברצינות לדיון הזה, איסאפשר להתחיל בדברים אחרים ובסוף הישיבה לגשת לענין זה. אני מציע להקדיש ישיבה מיוחדת לענין זה, ושסיום הדיון יהיה סמוך להצבעה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הפסקת הישיבה - 6.
נגד - מיעוט.

מתליטים להפסיק את הישיבה.

אני מציע לקיים את הישיבה המיוחדת לענין החוקה בעוד שבועיים.

י. קוטוי:

אני מציע לקיים את ההצבעה על שאלה זאת בעוד שבועיים, ולחשוב את הסיון לגמור.

י. בריהודה:

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

הצעת בריהודה לחשוב את הדיון לצאצא לגמור ולקיים את ההצבעה בעוד שבועיים -

לא נתקבלה.

הצעת י. קוטוי, לקיים את גמר הדיון על החוקה בעוד שבועיים -

נתקבלה.